

Oponentův posudek na bakalářskou práci Anny Havlíkové

Erbenova Kytice literární a filmová

Práce Anny Havlíkové ve své první verzi neuspěla (nebyla obhájena) z několika důvodů – například pro nedostatečné zvládnutí některých dílčích témat (vymezení žánru balady s použitím náležitě odborné literatury), pro značnou nedopracovanost a disparátnost kapitol, jinak řečeno neprovázanost (nepropojenost) svých částí, pro málo analytické a málo průkazné vyhodnocení filmové adaptace literární předlohy – souboru baladických básní Kytice.

Nad novou verzí bakalářské práce musím konstatovat výrazný kvalitativní posun, vynaložené studijní úsilí i formulační vylepšení (zkvalitnění).

Úvodní část (Filmové adaptace literárního díla) byla pouze poněkud pročištěna a zůstala stručným nástinem dané problematiky, který se nemohl neopírat o některé teoretické pokusy o zobecnění a systematizaci adaptační typologie. Autorka tady vstoupila na práh daného badatelského oboru, jenž se stále jeví velmi problematickým, neboť výklad adaptačních počinů, vyznačujících se velmi rozmanitou povahou a kvalitou, jako by se vzpíral zobecňování, typologizování, systematizování apod. Snad proto, že jedinečnost se zde jeví jako principiální, že jde především o individuální scénaristický, režijní a obrazový – více či méně kreativní a originální – zápas o mediální transformaci toho kterého završeného literárního díla; zápas, jenž bude vždy čímsi unikátním, vymykajícím se normám.

Autorka bakalářské práce o Kytici (básnické a filmové) rozvinula, zpřehlednila a prohloubila podstatné – žánrovou a stylovou charakteristiku kanonizovaného díla. V nové verzi ji tvoří následující kapitoly: Jazyk a kompozice, Stručnost výrazu, Vypravěč Kytice, Ženy v Kytici, Víra v Kytici. Další aspekt – obraz přírody – učinila Anna součástí subtématu Kytice a Máj (tedy srovnání s vrcholným dílem českého romantismu); na epický smysl Erbenův upozorňuje pak srovnání s Čelakovským. Dodejme pouze, že všestrannější pojednání baladické sbírky, která se stala nedávno inspirací pro filmově obrazové „inscenování“ umožnilo také rozhojnění studijních pramenů: uplatnil se zejména Vojtěch Jirátko, Arne Novák, F.X. Šalda. Podklady (vhodné zázemí) pro srovnání s filmovou verzí poskytl také svou inspirativní studii Václav Vaněk (Strom v Erbenově Kytici).

Filmové ztvárnění sedmi baladických básní bylo nově analyzováno promyšleněji a uceleněji; ve výkladu se objevuje také řada originálních postřehů a dříve zanedbaný smysl pro filmičnost. Nastiňme si pouze něco z toho, co se tu zaznamenává, zvažuje, popřípadě také interpretuje.

- prvky a znaky, které ve filmové verzi různorodý celek propojují, sjednocují, rámcují... Opakované záběry oblohy v nejrůznějších podobách už zjednodušeně nedokládají kýčovitost, ale hledá se jejich kompoziční funkce či možná sémantika
- dotváření expozic odpovídající scénaristické (dramaturgické) potřebě jisté dramatické ucelenosti té které epizody, také snaze o zřejmost ulehčující divákovi porozumění ději – rituálnímu, pohádkovému, mystickému, hrůznému apod.

- postupně se zjišťuje a dokládá celá řada tematických, tématicko scénických změn, právě tak jako změn textových (jde zejména o vynechávky) a zhodnocují se významové posuny, popřípadě změna celkového vyznění
- dále se konstatuje a zdůvodňuje oslabení duchovního (filozoficko-etického) rozměru, k čemuž dochází zejména položením důrazu na vizualitu, akčnost, ba i teatrálnost
- filmová inovace baladického světa a baladických syžetů spočívá prokazatelně v obrazové estetizaci, v posílení smyslovosti (ba i smyslnosti) a tělesnosti
- rozbor filmu dále pojednává využití přírodních scénérií a přírodních živlů – zobrazených většinou stylizovaně a s nadsázkou; s důrazem na fotografické (optické) efekty až afekty
- zjišťuje se, že pro film prvotně inspirativní prvek pohybový (akční) byl nejen reprodukován, také ale podroben nápadité stylizaci (namnoze též deformativní)
- tam, kde k tomu předloha poskytla možnost, posunulo filmové ztvárnění baladu k hororovosti, jež se stala ve světové kinematografii jednou z žánrových dominant; součástí filmové paměti
- pro filmově-obrazové (filmově – dramatické) ztvárnění Erbenových básní mají velký význam také masky a kostýmy, tedy to, co podobně jako krajinné obrazy a přírodní dění zakládá vlastně anti-erbenovskou, avšak plně mediální poetiku (též reklamně – klipovou) zacílenou k divácké atraktivitě

Dlužno dodat, že estetiku filmové Kytice postihuje Anna Havlíková vždy na konkrétních příkladech (scénách, postavách, obrazech, výjevech) a průběžně neopomíjí srovnávání s textem předlohy, což ji motivuje také k dílčím kritickým soudům. Zvláštní pozornost věnuje také barevnosti, která namnoze souvisí s uplatněním principu proměn ročních dob a ritualitou venkovského společenství.

Autorka předkládané práce si klade také otázku, nakolik filmová verze Erbenovy Kytice uchovává její baladičnost, co se odehrálo s mýtem, s jeho obrazy a významy. Uspokojivé odpovědi se nedočkáme. Musím však říci, že jí to nevyčítám, neboť za problematickou považuji otázku samu. Možná i proto, že obrazovou konkretizací se vlastně ruší významová otevřenost a univerzálnost archetypu; přirozenou imaginativnost mytického vědomí pohlcuje postmoderní mediální estetika, založená na stále vyvíjených technologiích. A tak podobně.

Fakt, že se Anna Havlíková musela Erbenovou Kyticí zabývat zevrubněji a její filmovou verzí (jednou z možných) analytičtěji a soustavněji nejspíš způsobil, že problematika kýčovitosti, aktualizovaná některými recenzemi, ustoupila do pozadí – stala se námětem závěrečné části. Ve zkrácené podobě se tu reprodukuje kritické ohlasy, hlavně ale pokus o definování kýče Tomášem Kulkou, sympatický svou racionalitou a smyslem pro paradoxnost tohoto fenoménu estetické povahy. Autorka použila Kulkovy formulace jako určitý rastr, který příkládá k filmové adaptaci Kytice, aby takto vyhodnotila znaky kýčovitosti – nejprůkaznější nejspíš tam, kde efektní až afektované oslňování diváka postrádá postižitelný smysl a funkci. Závěrečný odstavec bohužel nepřináší uspokojivou pointu. Pro mne osobně věc zjednodušuje, možná i zkresluje. Takže ho pro sebe ruším.

Přepracovanou verzi bakalářské práce Anny Havlíkové doporučuji k obhájení a navrhuji známku velmi dobrou.

Doc. Marie Mravcová